

Abdullah Mesud Küçükcalay, *Hikmetin Peşinde ÜÇ PORTRE: Mehmet Genç-Hüseyin Küçükcalay-Ahmet Tabakoğlu*, İstanbul: Çizgi Kitabevi, 2018, 349 s.

Değerlendiren: Cem Korkut

Allah'a karşı ancak; kulları içinden âlim olanlar derin saygı duyarlar.
(Fâtır Sûresi, 35:28)

Prof. Dr. Abdullah Mesud Küçükcalay, akademide/ilim yolunda herkese örneklik teşkil edebilecek üç âlimin hayat hikâyesini *Hikmetin Peşinde ÜÇ PORTRE* adlı kitapta bizlere sunuyor. Bu kitapta yazar, "Âlimler nebîlerin vârisleridir" hadisinin işaret ettiği âlimlik mertebesine ulaşmış Mehmet Genç, Hüseyin Küçükcalay ve Ahmet Tabakoğlu hocaların ilim yolculuklarını, biyografileri ışığında takip etmemizi sağlıyor. Derdi, gayesi ve medeniyet tasavvuru olan üç âlimin çalışma şeklini, ilkelerini ve olaylara karşı duruşlarını görmemizi sağlayan bu eser, ilme hayatını adamaya karar vermiş herkesin kendisine en azından birkaç örnek yaşanmışlık çıkarabileceği hayatları bizlere tanıtıyor.

Yazarın öz geçmişinin bilinmesi, kitabın anlaşılması için gereklidir. Zira kitapta bahsedilen biyografiler, yazarın yollarının kesiştiği ilim adamlarını anlatmaktadır. 1968 yılında Konya'da doğan yazar, doktorasını 1998 yılında Marmara Üniversitesi İktisat Tarihi anabilim dalında tamamlamıştır. 1993 yılında araştırma görevlisi olarak başladığı akademik hayatını, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde profesör olarak sürdürmektedir. Çalışmalarını İktisat Tarihi ve İktisadi Düşünceler Tarihi alanında yoğunlaştıran yazarın bu kitapta her ne kadar biyografilerden bahsetse de alanı ile ilgili alıntılar yaparak bilgi vermesi, yazarın çalışma alanını ne kadar içselleştirdiğinin de bir göstergesidir.

@ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. ckorkut@ybu.edu.tr

Yazar Abdullah Mesud Küçükcalay Hoca ile hiç karşılaşmamış olmamıza rağmen çalışma alanlarımızın zaman zaman kesişmesinden ötürü çalışmalarını takip etme imkânı bulmuş birisiyim. İktisat Tarihi alanındaki akademik/kaynak kitaplarından sonra *Hikmetin Peşinde ÜÇ PORTRE* adlı biyografi kitabı ile yazar bir nevi çoğu iktisat tarihçisine örnek olmuş duayen hocalara (Mehmet Genç ve Ahmet Tabakoğlu), hepimiz adına vefa borcumuzu ödüyor. Kitapta bahsedilen bir diğer kişi ise belki de yazarın da ilme yönelmesini sağlayan ve yazmış olduğu eserlerden istifade etmemize vesile olan rahmetli babası tefsir âlimi Hüseyin Küçükcalay. Yazar, bu üç ismi bize bu âlimlerin ilmî düşüncelerini de göstererek anlatıyor. Dolayısı ile kitap sadece bir biyografi değil aynı zamanda biyografileri anlatılan âlimlerin artık ilmî kabul görmüş görüşlerinden de bahseden bir niteliğe sahip. Kitap tanıtımında, bu derleme kitapta yer alan beş makalenin dördünün daha önce yayımlanmış olduğuna değinilmiş. Bu açıdan sadece Ahmet Tabakoğlu ile ilgili yazılmış bölümün yeni olduğunu söyleyebiliriz. Çalışma içerisinde de makalelerin dipnotlarında daha önce ilgili çalışmanın sunulduğu veya yayımlandığı yerlere atıf yapılmış.

Özellikle Osmanlı İktisat Tarihi alanında çalışan tüm araştırmacılara eserleri ile yol gösteren iki önemli iktisat tarihçisini ve örnek bir tefsir âlimini anlatabilmek için ya ilgili alanda yoğun bir şekilde çalışmak yahut biyografisi olan kişiler ile ak-raba olmak gerekir. İktisat Tarihi profesörü olan yazar, bu iki özelliği de kendisinde cem ediyor. Dolayısı ile elimizdeki kitaba bu yönüyle yaklaşmak da önemli. *Hikmetin Peşinde ÜÇ PORTRE* sıradan bir biyografi kitabı olmanın ötesinde ilim yoluna girenlere ve girmeyi düşünenlere örnek üç ilim insanını yakından tanıma imkânını sunuyor. Ayrıca yazarın kimi zaman kendi duygularına da yer verdiği bu kitap, belgesel niteliğinde tarafsız biyografik bir eser değil. Yazarın kendi görüşlerini de okuyucuya sunduğu biyografi ve portre karışımı bir deneme.

Kitap temelde üç bölümden oluşuyor. İlk bölümde yer alan üç ayrı alt çalışmada yazar, Mehmet Genç Hoca'nın, ikinci bölümde Hüseyin Küçükcalay Hoca'nın ve son bölümde ise Ahmet Tabakoğlu Hoca'nın hayat hikâyesini anlatıyor. Kitap, Türk bilim dünyasına önemli katkılar sunmuş üç âlim ile alakalı çalışmalardan sonra anlatılan kişilere ait çeşitli fotoğraflara da yer vererek aynı zamanda görsel bir sunuş da yapıyor. Yazarın babası olan tefsir âlimi ve Arapça ustası Hüseyin Küçükcalay Hoca haricinde Mehmet Genç ve Ahmet Tabakoğlu hocalar özellikle İktisat Tarihi camiasında oldukça bilinen şahsiyetler. Bu derece bilinen şahsiyetlerin biyografilerini yazmak zordur. Yazar bu zorlukla mücadele edebilmek için eseri salt bir biyografi olmaktan çıkarıp bu şahsiyetlerin hem ilmî görüşlerini anlatıyor hem de ilmî görüşlerinin şekillenme süreçlerine değiniyor. Dolayısı ile ortaya konan eser aynı

zamanda hayatları aktarılan kişilerin öne çıkan ve artık genel kabul görerek kaynak gösterilen ilmî görüşlerinin elekten geçirilerek bizlere sunulmuş bir hâli. Yazarın biyografileri anlatırken kimi zaman kendi görüşlerinden de bahsetmesi ve hayat hikâyelerini bir nevi yorumlaması, yazarın deyimiyle, insanları yormadan kuşatan ve ulaşmış oldukları derinliği yazarın da kavrayamadığı insan-ı kâmil üç şahsiyetin, yazarın hayatına derin etkiler bıraktığını da anlamamızı sağlıyor. Kimi zaman oldukça sert ifadeler ile akademik hayatta ortaya çıkan kalitesizliklere vurgu yapan yazar, hayatlarını kaleme aldığı bu üç âlimin farklı özelliklerine dikkat çekiyor.

Yazar kitabın ilk bölümünde Mehmet Genç Hoca'yı üç farklı makale ile anlatıyor. Bu açıdan bakıldığında kitabın en az yarısının Genç'in hayat hikâyesine değinen bölümler olduğunu söylemek mümkün. Bu belki biraz fazla dikkat çekiyor. Daha önce yayımlanmış üç makaleden oluşan bu bölümde, makaleler içerisindeki tekrarlar dikkatli okuyucuların gözünden kaçmayacaktır. Üç makalenin birleştirilerek mükerrer kısımlarının çıkarılmasıyla daha bütüncül bir anlatım sağlansaydı belki de bölümler arasında da dengeli bir dağılım oluşabilirdi. Aynı zamanda tekrar eden olaylar ve vurgular, okuyucuda aynı sayfayı ikinci kez okuduğu izlenimini veriyor. Bu usul ile ilgili eleştiriye bir kenara bırakıp esasa girecek olursak yazarın, Genç'in hayatını ve ilmî faaliyetlerini ne derece özümseydiğini anlıyoruz. Genç'in kişiliğinin ve dünyaya bakış açısının şekillendiği süreçlerden bahsetmenin yanında onun ilme yaklaşımı ve ortaya koyduğu fikirlerin özetlenmesi de bu özümsemenin bir yansıması. Bu bölümde yazar sadece bir hayat hikâyesi ve ilmî serüven anlatmıyor. Yazar bu bölümde aynı zamanda Genç'in akademik çalışmalarından, dünya görüşünden, meselelere yaklaşım tarzından, yazım üslubundan ve yoğunluğundan da bahsediyor. Bu bölüm aslında bir hayat hikâyesi değil kitabın genelinde de hâkim olan "bir akademisyen/ilim adamı nasıl olmalı?" sorusuna da cevap verir nitelikte.

Kitabın ikinci bölümünde ise yazar, diğer iki şahsiyet gibi bir iktisat tarihçisini değil farklı bir akademik disiplinden birisini anlatıyor: Tefsir âlimi Hüseyin Küçükkalay. Hüseyin Küçükkalay, yazarın babası olmasından ötürü bu bölümde detay sayılabilecek şekilde hayat hikâyesi kısmı daha ağır basıyor. Bu bölümde yazar, âlimin Arapça sevdasından ve ilme olan aşkıdan bahsetmiş olmanın yanında onun insanî hasletlerine de vurgu yapıyor. Bahse konu âlimin yazarın babası olması, yazarın onun ile beraber vakit geçirerek gözlem yapma imkânını artıran bir gerçeklik. Dolayısıyla ile bu bölümde Hüseyin Küçükkalay'ın kişilik özelliklerine ve olaylar karşısında göstermiş olduğu hâl ve tutumlara daha fazla vurgu yapılmış. Ayrıca yazarın çalışma alanından farklı bir disiplinde çalışmasından ötürü bu bölümde Küçükkalay'ın ilmî çalışmalarının esaslarına girmekten kaçınarak onun daha çok nasıl bir âlim portresi

çizdiğine değinmiş. Bu bölüm diğer iki bölümden farklı olarak bahse konu âlimin, ilmî görüşlerinden ziyade hayat hikâyesinin daha ağır bastığı bir bölüm olmuş.

Son bölümde ise yazar, hem İktisat Tarihi hem de İslam iktisadı çalışanların Türkiye’de eserlerine başvurmaktan kaçamayacağı bir şahsiyetten, Ahmet Tabakoğlu’ndan bahsediyor. Ahmet Tabakoğlu Hoca aslında benim de ders aldığım bir âlim. Bu sebeple yazarın Ahmet Tabakoğlu Hoca ile ilgili ortaya koymuş olduğu portreye ben de yaşayarak şahit olduğumu söyleyebilirim. Bu bölüm diğer bölümlerden farklı olarak daha önce bir yerde sunulmamış veya yayımlanmamış yani bu eser için kaleme alınmış. Hoca’nın kendi anlatımlarına da yer yer başvuru olan bu bölümde, Mehmet Genç Hoca’nın anlatıldığı ilk bölümde olduğu gibi Hoca’nın hem hayat hikâyesi anlatılıyor hem de ilmî görüşlerine yer veriliyor. Hoca’nın düşünce dünyasını şekillendiren gelişmeler ve şahsiyetler ile ilmî ve insani kişiliği de bu bölümde yer alıyor. Ayrıca ara ara yazar, biyografinin bizzat içine girerek Tabakoğlu’nun karşılaştığı bazı olaylarda nasıl düşünmüş olacağına da değiniyor. Bu bölümde yazar, Tabakoğlu’nun İktisat Tarihi ile ilgi çalışma şeklinin yanında onun geleneksel kapitalist iktisada karşı alternatif olarak sunduğu İslam iktisadı yaklaşımına da değiniyor.

Osmanlı İmparatorluğu’nun uzun ömürlü olmasının sebeplerinden birisinin ilme ve ilim adamlarına verdiği önem olduğundan bahsedilir. Bu kitap ile yazar, ilme hayatlarını adayan üç âlime vefa borcumuzu ödüyor. Kitapta yazar, hikmeti bulma yolunda ilmî çalışmalarını hayatlarının bir bölümü değil hayatlarını ilmî çalışmalarının bir bölümü olarak kabul eden Mehmet Genç, Hüseyin Küçükkalay ve Ahmet Tabakoğlu’nun hayat hikâyelerinin yanında ilmî çalışmalarında vardıkları neticelere de değinerek bize sunmuş. *Hikmetin Peşinde ÜÇ PORTRE* kitabını okumadan önce de sorsalar “Mehmet Genç ve Ahmet Tabakoğlu Hocaların hayatlarını ancak alanında yetkin bir iktisat tarihçisi anlatabilir” derdim. Abdullah Mesud Küçükkalay, iktisat tarihçileri adına bu görevi yerine getiriyor. Bunun yanında benim daha önce ismiyle müşerref olmadığım fakat bu kitap ile tanıma fırsatı bulduğum ve örnek bir âlim portresi çizen rahmetli Hüseyin Küçükkalay Hoca’yı da ancak evladından bu kadar detaylı ve güzel dinleyebildik. Dolayısı ile *Hikmetin Peşinde ÜÇ PORTRE*, Türkiye’de bu üç âlimi en güzel anlatabilecek yazarlardan biri tarafından kaleme alınmış. Âlim ve örnek olma sorumluluğu ile hareket eden bu üç âlimin, ilmî yolculuklarına sadece akademide yol alanların değil örnek şahsiyetler görmek isteyen herkesin bakması gerekiyor. Bu kitap ile bahsettiği üç portrede yazar, bize, çalışarak elde etmiş oldukları ilmi, madde olarak kabul edecek olursak geçici maddeyi ebedî mananın emrine vermiş olan bu üç insan-ı kâmil âlimin insanın yaratılış nedeninin sürekli olarak seferde/yolda olmak olduğunu gösteriyor.